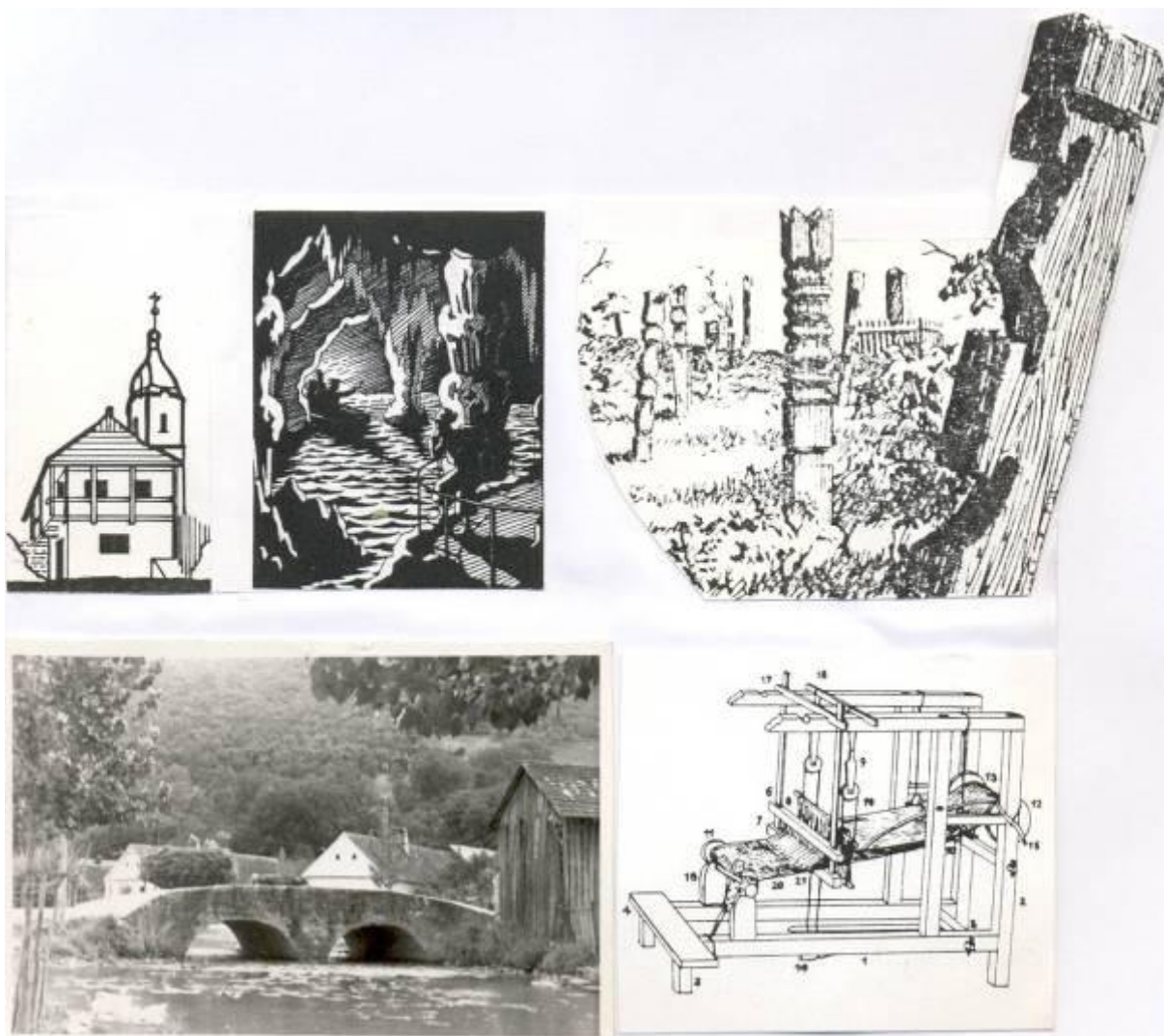

JÓSVAFŐI
HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK

34. füzet, 2011

**JÓSVAFŐI
HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK**

18. évfolyam 34. füzet
2011.

Felelős szerkesztő:
Szablyár Péter

Felelős kiadó:
Szablyár Péter
ügyvezető

Lektor: Szarka János

HU ISSN 1785-9956

Kiadja a **SZINLŐ Barlangi-vendégforgalmi Kft.**,
(Jósvafő, 3758 Dózsa György utca 3.)
a jósvafői tájház alapítója.
E szám megjelenését **Házi Zoltán** és Családja önzetlen
támogatása tette lehetővé.

 postmaster@tajhaz-josvafo.t-online.hu
<http://www.museum.hu/josvafo/tajhaz>

Nyomdai munkák: **K-B Aktív Kft.** Gyorsnyomda és másolószolgálat,
Miskolc. Felelős vezető: Kása Béla

Jósvafő jövője – Jósvafő múltja

Tisztelt Olvasóim, Kedves Barátaim!

Nagy izgalommal készültem az 1849-es emlékmű februári felavatására. A „nagy kő” ponyvába burkolva ott őrködött november óta az útelágazásnál, a Koleszár Ferenc (Bódvaszilas) által faragott emléktáblával és a Szabó Öntöde Kft. által öntött Kossuth-címerrel. Kiváló partnerre találtunk dr. Ravasz István alezredesben a Hadtörténeti Múzeum és Levéltárban, aki elvállalta az ünnepi beszédet, Rátfai Emese kitűnő szavalataival kiegészítve.

Szerettem volna, ha hó és csikorgó hideg idézi fel az emlékezetes napok időjárását, ez is sikerült. Tóth György (Égerszög) tárogató játéka, a Kvintett Kossuth nótái, a polgármesteri köszöntő, és Mező Arnold áldása tette emlékezetessé a közel 100 résztvevő számára ezt a februári napot.

A március 15-i ünnepség keretében nyílt meg a tájházban a Tájházsövetség által szervezett „A XIX. Felemelő század – A paraszti polgárosodás tárgyi emlékei” c. vándorkiállítás. Ennek megnyitó beszédét Dr. Veres László nyugalmazott megyei múzeumigazgató tartotta. A kiállítás április 30-ig volt itt látható, azt követően a sóstói Múzeumfalú fogadta.

A téli fagyok elmúltával a hangulat „fagyos” maradt a faluban... A vendégforgalom nem akar beindulni, a Nemzeti Park fölött tornyosuló felhők is beárnyékolják ezt a kis települést. Az év elején a Falunapok elmaradásáról lehetett hallani, de szerencsére ez nem következik be. Mi is készülünk, hiszen ez évben lesz 10 éves a Jósza Kvintett. Szeretnénk erre is emlékezni a „Tájházi találkán” a Falunapok péntek estéjén! Mindenkit szeretettel várunk!

Jósvafő, 2011 júliusában

Szablyár Péter

Ennek a füzetnek a másolása nem tilos, inkább megtisztelő!

**Dr. Ravasz István alezredes (Hadtörténeti Intézet és Múzeum)
avató beszéde**

Tisztelt avató közönség!

Bizony, megszenvedtük Schlick generális seregében e csodálatosan szép térség lakosságának magyar érzelmeit. Látják, engem, a császári sereg utóvédet vezető alezredesét, el is fogtak, s most egy magyar honleány kísért ide: hogy vagy beszélek Önöknek vagy fejemet véte-
tik. Minekutána a seregbe hadtörténész-muzeológusként soroltattam be, most hát meg kell, hogy hallgassák szavaim.

A történészek általában az általánostól haladnak az egyedi felé, a mu-
zeológusok pedig éppen fordítva. A „felülnézet” és az „alulnézet” kö-
zött nincs értékrendi különbség, az egyik nem létezhet a másik nélkül
és fordítva. Mivel hadifogoly vagyok, előveszem második éneket, ha-
ladjunk most a kisebbtől a nagyobb felé.

1849 januárjában seregünk, Herr General Schlick vezetésével, Görgey
Arthur seregét megelőzve, Eperjes érintésével dél fele tartott. Görgey
azonban követett bennünket, Tokaj alatt pedig Klapka György hadtes-
te gyülekezett. Február elején a Kassa körül összpontosuló, 13.200 ka-
tonát és 45 löveget számláló Schlick-hadtestet a körülfűrés fenyegette.
Az északról közeledő császári Götz- és Jablonowsky-hadtest és közöt-
tünk ott állt Görgey hadserege, többi seregeink messze, Erdélyben és
Buda alatt állomásoztak.

Február 8-án este Kassán haditanácsot tartottunk, ahol eldöntetett,
hogy nem zárjuk magunkat körbe a városban, s Galíciába sem vonu-
lunk vissza, hanem Windischgrätz tábornagy budai főserege felé
vesszük az irányt. Még éjfélkor meg is indultunk, a miskolci úton lefe-
lé délnek. Úgy terveztük, hogy Szinánál harcba bocsátkozunk Klapká-
val, s mórésre tanítjuk a rebelliseket, majd Miskolcon keresztül masí-
rozunk Budának.

Igen ám, de a furfangos magyarok ott nem vállalták fel a nyílt ütköze-

tet, no meg – Jablonowsky és Götz nyomására – Görgey Miskolc és Tokaj felé fordult, így utolsó lehetőségként az Aggteleken át a Sajó völgyébe, onnan pedig Tornalján át Rimaszombatra vezető út maradt számunkra. 10-én elértük Tornát, Színt és Szilast, miközben kisebb magyar csapatok folyamatosan követtek és támadgattak bennünket, miként annak idején Rákóczi kurucái a mi derék labancainkat. A portyázók rajta ütöttek majd minden oszlopunkon.

Elővédünk 11-én hajnalban indult el Tornaljára, ám estig csak egy-harmaduknak sikerült az Aggteleki-hegyen átjutnia. A hágót Jósvafő és Aggtelek között kötömeggel elzárva találtuk, amit a lakosság hordott oda. Ezt sikerült elbontanunk ugyan, de megpróbáltatásainknak még nem volt végük. A keskeny, rossz állapotú hegyi úton gyakran volt ékekre, emelőkre szükségünk, ráadásul az utat jégpáncél borította, így majdnem hogy lépésenként estek el a lovak. Sok kocsinak meg kellett várnia, míg a Hold feljön, hogy lassan továbbhaladhasson. Csak három századnak sikerült este tízre, Aggtelekre érnie, a többi Jósvafőn maradt.

Február 12-én főszeregünk is megszállta Tornalját, így már csak utóvédünk maradt a hegy másik oldalán, Jósvafőn, Petriben és Színben. Dehn generális vezette hátvédandárunkon február 13-án, Színben rajtaütöttek. A magyarok, a terepet jól ismerő lakosság segedelmével, reggel fél ötre a szélső házaknál voltak. Fehérkabátosainkra több száz honvéd csapott rá Piller ezredes hadosztályából. A váratlan támadással ijedelmet és kavargást idéztek elő sorainkban, bizony megfutottunk és a hegyek felé menekültünk. 240 hadifoglyot veszítettünk. Ekkor eszem magam is fogságba.

Görgey a sikeres rajtaütés és Aggtelek felé való kiszorításunk után abahagyta üldözésünket, ezzel számunkra megszűnt a bekerítés fenyegetése. Herr General Schlick – engedelmet – úgy húzott főszeregünk irányába, mint a félmagasan szárnyaló vadlibák, amelyekre előszere-ttel lödözgetett.

A Jósvafő és Aggtelek közötti hágón való átkelésünk akadályoztatására emlékeztető, az Úr 2011. esztendeje február havának 12. napján felavatásra kerülő emlékmű tövében, elérvén a „felülnézet” és az

„alulnézet” mezsgyéjét, a helybéli lakosság iránt érzett megbecsüléstől vezéreltetve a császári tisztt, miként sok hős elődje, átáll a honvédek oldalára; akiknek érdemeit elismerendő, kéri az egybegyűlt közönséget, fogadja jó szívvel egy ’48-as székely határőr, Szilágyi Béla 1886-ban papírra vetett Késő Imáját.

(Szavalat, közben öv- és sapkarózsza csere)

Tisztelt Megemlékező Gyülekezet!

„Erős meggyőződésemm szerint semmi sem használhat többet nekünk, mint a múltunk emlékeivel való foglalkozás; Ha szeretjük a nemzetet, melynek tagjai vagyunk; ha érdekeit előbbre akarjuk vinni; ha jelenét szebbé akarjuk tenni és jövőjét biztosabbá: akkor foglalkozzunk múltjával is.”

Andrássy Gyula gróf szavai nyomán emlékezve a négyszáz esztendőre, amelyet Magyarország a Habsburg-ház uralkodása alatt Ausztriával együtt töltött el, látnunk kell, hogy az igazában állandó, elkeseredett küzdelemből állott. E harcban hazánk védelmezte függetlenségét, állami önállóságát, nemzeti méltóságát és kultúráját, Ausztria pedig Magyarország elszakadási, önállósulási törekvéseit igyekezett elnyomni vagy megelőzni.

A magyar nemzet Március Idusától számított forradalma egyszerre volt soron következő tagja, és mindegyik másiktól eltérő alkotója 1848-ban az akkor már vénnek nevezett Európán végigsöprő Népek Tavaszának. Betagolódott a többi mozgalmak közé, mint a polgári rend revolúciós megteremtésének kísérlete; s rokonítható egynémely mozgalommal abban, hogy összefonódott a nemzeti függetlenség visszaszerzésének több évszázados céljával; ám egyedi volt abban, hogy az általa teremtett demokráciát fejlődése folyamán fokozatosan szélesítette. A magát legliberálisabbnak mondó nemzettel ellentétben, noha vigyázó szemét Párizsra vetette, nem állított guillotine-okat.

Halála sem hasonlított más szabadságharcokéra. Amíg a birodalmon belül birkózott a centralizációra törekvő uralkodóházzal, bírta sok európai, sőt néhány Európán kívüli nemzet rokonszenvét. Mihelyt azon-

ban kimondta, hogy többé nem ismeri el királyának a Habsburg-házat, a szimpátia eltűnt. A rendpárti Európa egésze, de a forradalmi vagy reformer Európa nem egy alkotója is, ettől kezdve nem látott mást a magyar nemzetben, mint törvényes államfője ellen fegyvert fogott rebelliseket.

Ez volt az a pont, amikor a nemzet két óriása, Kossuth Lajos kormányzó elnök és gróf Széchenyi István, a legnagyobb magyar életpályája véglegesen és végzetesen elvált egymástól. Pedig Debrecenben még csak nem is respublicát proklamáltak, Magyarország a trónfosztás ellenére is király nélküli királyság maradt, a monarchista államforma minden tartalékát még közel ki nem merített XIX. századi Európában.

De létének mindennapjai sem hasonlítottak más nemzet szabadságharcaira, amelynek gyökere a magyar nemzeti lelkületben keresendő. A meghasonlás és a keserűség a forradalom, majd a szabadságharc velejárója, életérzése volt a forradalmi lelkesedés és a harcos mindennapok mellett. S ez az életérzés kérdést vetett fel öbennük, s kérdést vetett fel bennünk, ükunokákban is:

Miért van az, hogy a magyar a fájdalom népe? Miért van, hogy a tragikum vele jár, s miért, hogy a két magyar versben, amelyben a nemzet saját léte titkát kiáltotta el, keserű és forró lírában, két jajszó olvasható: „*Megbűnhődte már e nép a múltat s jövődőt!*”; „*Népek hazája nagyvilág, hozzád bátran kiált: egy ezredévi szenvedés kér éltet vagy halált!*”

A harc lelkesítő pillanataiban a kor egyszerű magyar embere még Simon Lajos szavaival adhatta meg – önmagának – a választ:

*„Áldassék emberi vér,
amely érettünk megadatott,
áldassék minden ember,
akár eleven, akár halott,
aki szuronyra tűzve,
egünkre hozta a fényes napot!”*

És aztán jött az emigráció, Törökországtól Itálián és Frankhonon át az Újvilágig, ahol a lelkesedés helyét a melankólia foglalta el. A száműzetés keserű kenyerét majszoló honfitársaink, Gyóni Gézát, a katonaköltőt megelőzve, akár maguk is leírhatták volna:

*„Vigye a levelem
Búgó galamb szárnya
Az én édesemnek
Szép Magyarországra.
Mondja el fennszóval:
Semmi bajom nincsen.
Mondja el halkabban:
Megszakad a szívem.”*

S ez a nemzeti alaphangulat kiemeli a magyart a többi nemzetek közül. E sorsbeszédekkel közelebb jutottunk a halálhoz, mint bármely más nemzet. És ez nem hangulat, nem romantika, hanem történelmi valóság, ami törvénybe foglalható. Törvénye pedig így hangzik: mióta élete tart, ez a nemzet mindig léteben volt fenyegetett és mindennapi kérdése a lét és nemlét kérdése volt.

Az ázsiai pusztákon hatalmasabb népek útjába került. Szednie kellett sátorfáját. Végzetes és csodálatos módon választotta ki e helyet, ahol megtelepedett, noha sehol sem lehetett volna annyi veszedelemnek kitéve, mint a Kárpátok szent bérceinek koszorújával övezett medencében.

A vezérek korában a portyázás halálos kockázat volt, amely rövid idő alatt felemészthette volna a nemzetet. Mikor Szent István a Nyugathoz csatlakozott, megindult a küzdelem a keleti magyar természet és a német–római műveltségi kör között. Hogy ez milyen erőfeszítést kívánt a nemzettől, arról Szent Istvántól Nagy Lajoson át Hunyadi Mátyásig minden magyar király, Koppánytól Szilágyi Mihályon át Apafi Mihályig minden magyar felkelő emléke sokat regél. A keleti magyar, a népvándorlás egy kései csapataként a nyugati végeken megtelepedve, védelmezője lett a Nyugatnak azokkal a keletről átcsapó hullámokkal szemben, amelyeknek ívét a tatár Batu kántól Kara Musztafán, a Bécs utolsóként ostromló török nagyvezíren át Burlakov gene-

rálisig, a hazánkban „ideiglenesen” állomásozó szovjet haderő utolsó parancsnokáig rajzolhatjuk meg.

E sorsfeszültség már a török hódoltság alatt megosztotta a nemzetet. Volt, aki a Nyugathoz csatlakozott, mert a keresztény kultúrát akarta megvédeni, akár magyarsága árán is; s volt, aki a Kelet mellé sorakozott, mert magyarságát akarta megőrizni, akár a keresztény kultúrkör-től való távolodás árán is. S mihelyt ez a feszültség megoldódni látszott, megjelent egy új: a Habsburg uralom létérdeke szembefordult a magyar nemzet életérdekével. Ez a küzdelem pedig egészen a XX. századi világháborúig tartott.

Ebbe a folyamatba illeszthetők a magyar szabadság zászlaját magasra emelő időszakok, így Báthori István, Bocskai István, Bethlen Gábor, Rákóczi György, Thököly Imre, Rákóczi Ferenc heroikus vállalkozásai, az 1848–49-iki forradalom és szabadságharc; sőt, ide sorolható a '48-as forradalmárok és '49-es honvédek dédunokáinak más történelmi környezetben, más folyamatok nyomán, más ellenség ellen kirobbant 1956-os forradalma és szabadságharca is.

Nekünk pedig, a sokadik generáció tagjainak az emlékezés hivatása maradt. Szolgálatunk, hogy fényesen tartsuk a forradalmak és szabadságharcok emlékezetét; mert a lánglelkű költő, Petőfi Sándor szavai mindannyinkat figyelmeztetnek:

*„Hol sírjaink domborulnak,
Unokáink leborulnak
S áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket.”*

Kedves Bajtársaim – engedelmet: Barátaim!

Végezetül, hiszen volt olyan honvéd hős, aki itt végezte be önzetlen életét, s tért meg a Hadak Útjára, Csaba királyfi jobbára; miközben kedvese talán éppen itt, Jósvafőn várta őt haza, fogadják áhítattal Az Élet Sorsát.